

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.3:364-787.2

Мельник В.П.

Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕНСІЇ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ У КОНТЕКСТІ НОВІТНЬОЇ РЕФОРМИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У цій науковій статті досліджуються теоретико-правові питання щодо пенсій у солідарній системі пенсійного страхування. Акцентовано увагу на проблемах функціонування солідарної системи, наголошено на важливості її реформування. Відзначено ключові проблеми пенсій у солідарній системі пенсійного страхування. Наголошено на недосконалості пенсійних реформ та новацій. Проаналізовано особливості окремих видів пенсій у солідарній системі, зокрема пенсій за віком, по інвалідності, втраті годувальника. Підкреслено недостатньо конструктивну тенденцію щодо скасування професійних пенсій. Зроблено висновки.

Ключові слова: пенсійне страхування, солідарна система пенсійного страхування, пенсія, пенсія за віком, пенсія по інвалідності, пенсія у зв'язку з втратою годувальника, професійна пенсія, концепція пенсійної реформи, пенсійний кодекс.

Постановка проблеми. Серед основних пріоритетів проголошених та декларованих в Україні реформ провідне місце посідає пенсійна реформа, яка, насамперед, спрямована на новітнє реформування пенсійного страхування та його видів. Принциповим та важливим напрямом такого реформування є удосконалення права на окремі види пенсій у солідарній системі пенсійного страхування як основоположних соціальних прав [1, с. 17–18; 2, с. 252–255].

За змістом Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (ст. 2) (далі – Закон № 1058-IV) перший рівень пенсійного забезпечення – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим Законом (далі – солідарна система) [3]. Норми Закону № 1058-IV (ст. 9) передбачають, що у солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати: 1) пенсія

за віком; 2) пенсія по інвалідності; 3) пенсія у зв'язку з втратою годувальника. При цьому солідарна система є ключовим рівнем пенсійного страхування, що забезпечує його функціонування в умовах сьогодення та забезпечує матеріальні потреби осіб, які не є повною мірою конкурентоспроможними на ринку праці. Необхідність якісного та системного реформування солідарної системи викликана тим, що останнім часом значно загострилась тенденція зростання чисельності осіб, які потребують матеріального забезпечення за рахунок суспільства та держави, а також відсутністю належних джерел фінансування, достатніх для повноцінного функціонування, навіть незважаючи на постійну бюджетну підтримку [4; 5]. Така ситуація демотивує системне зростання рівня пенсійних виплат, а відтак і розміру пенсій. Принагідно нагадати, що мінімальний розмір пенсії за віком, що відповідає встановленому у державі розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність: з 1 січня 2018 року – 1373 гривні, з 1 липня – 1435 гривень, з 1 грудня – 1497 гривень [6].

З правової точки зору пенсії у солідарній системі спрямовані,

по-перше, на забезпечення ефективного функціонування солідарної системи; по-друге, на матеріальне забезпечення осіб, застрахованих у пенсійному страхуванні, у зв'язку із старістю, інвалідністю, втратою годувальника та втратою професійної придатності крізь призму гарантування достатнього життєвого рівня; по-третє, на стимулювання розвитку відповідного законодавчого забезпечення; по-четверте, на підвищення ефективності та дієвості відповідних прав на такі пенсії.

Незважаючи на соціальну, позитивну спрямованість пенсій у солідарній системі, доречно відзначити, що вони є досить вразливим соціально-правовим явищем, враховуючи такі чинники, як: 1) невідповідність сучасному стану розвитку суспільства та держави; 2) недосконалість солідарної системи; 3) відсутність та суперечливість нормативно-правового регулювання; 4) недосконалість прав правомочних осіб у солідарній системі; 5) відсутність якісних соціальних стандартів та гарантій; 6) відсутність належного нагляду та контролю. Доречно відзначити, що протягом 1991–2017 рр. в Україні було проведено низку реформ, спрямованих на удосконалення пенсій у солідарній системі [7–11]. Однак вони мали переважно ситуативний та фрагментарний характер, без комплексної, всебічної оцінки пенсійної системи та чіткого плану її концептуальної трансформації. Показовою у цьому контексті є пенсійна реформа (2017 р.), яку було здійснено шляхом ухвалення парламентом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення пенсій» [12]. Цим Законом серед інших його новацій удосконалено умови та порядок призначення пенсій у солідарній системі. Проте його ухвалення не зняло з порядку денного уряду та парламенту проблему комплексної пенсійної реформи, яка б на належному рівні впорядкувала функціонування всіх рівнів пенсійного забезпечення та, насамперед, солідарної системи і передбачених у ній пенсій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У юридичній літературі зазначена проблематика частково розглядалася у працях таких вчених-юристів, як: В.М. Андріїв, В.С. Венедіков, С.В. Венедіков, С.Я. Вавженчук, С.В. Вишновецька, І.В. Зуб, М.І. Іншин, В.Л. Костюк, С.С. Лукаш, А.Р. Мацюк, П.Д. Пилипенко, С.В. Попов, С.М. Прилипко, О.І. Процевський, О.М. Обушенко, С.М. Синчук, О.В. Тищенко, Г.І. Чанишева, В.І. Щербина, М.М. Шумило,

Н.М. Хуторян, О.М. Ярошенко та ін. Слід наголосити, що в умовах проголошеної стратегії нашої держави на соціальні реформи, якісне та системне реформування солідарної системи пенсійного страхування має пріоритетне значення. У цьому плані якісного реформування потребують пенсії у солідарній системі крізь призму розроблення більш дієвих та доступних механізмів щодо нарахування, призначення та виплати як складника здійснення якісної пенсійної реформи та системного, комплексного удосконалення пенсійного законодавства.

Постановка завдання. Метою статті є науково-правове дослідження пенсій у солідарній системі крізь призму новацій пенсійної реформи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, акцентуючи увагу на понятті пенсій у солідарній системі, варто дослідити сутність на ознаки пенсії у правовій доктрині та доктрині права соціального забезпечення [13, с. 124–163; 14, с. 41–46]. У юридичній літературі наголошується, що пенсійне забезпечення являє собою форму матеріального забезпечення фізичних осіб суб'єктів як загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, так і недержавного пенсійного забезпечення у вигляді пенсій та соціальних послуг, які формуються за рахунок страхових внесків, що сплачуються за кошти юридичних та/або фізичних осіб, державного й місцевого бюджетів, цільових фондів, та акумулюються на банківських рахунках Пенсійного і Накопичувального фондів, недержавних пенсійних фондів, банківських установ [15, с. 7–8]. Водночас термін «пенсія» дослідниками, зокрема С.М. Синчук, трактується як «передбачене законом або договором систематичне матеріальне забезпечення непрацездатних за рахунок спеціальних пенсійних фондів у зв'язку з настанням таких пенсійних ризиків, як старість, інвалідність, втрата годувальника у розмірі, пропорційному їх трудовому (страховому) стажу» [16, с. 13]. Своєю чергою М.М. Шумило розглядає термін «пенсія» як «один із правових інструментів реалізації державою своєї соціальної функції через органи спеціальної компетенції, що відображається у щомісячному матеріальному (грошовому) забезпеченні, у порядку та випадках, визначених чинним законодавством, для саморозвитку та реалізації своїх прав особами, які повністю або частково втратили працездатність» [17, с. 15]. Також варто наголосити, що легальне визначення терміна «пенсія» міститься у Законі № 1058-IV (ст. 1), за яким пенсія – щомісячна пенсійна виплата в солідарній

системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом.

Теоретико-правовий аналіз цих та інших наукових підходів дає змогу констатувати, що пенсії у солідарній системі являють собою комплексний вид соціальних (пенсійних) виплат, які мають, як правило, постійний характер у зв'язку зі старістю, інвалідністю, втратою годувальника та іншими обставинами за рахунок коштів Пенсійного фонду у встановленому порядку. Основними ознаками пенсій у солідарній системі є такі: а) основний базовий вид соціальних (пенсійних) виплат; б) гарантується солідарною системою пенсійного страхування; в) мають, як правило, постійний характер; г) обраховуються за спеціальною формулою; ґ) призначаються у зв'язку зі старістю, інвалідністю, втратою годувальника, втратою професійної придатності та іншими соціальними (пенсійними) ризиками; д) надаються за рахунок коштів Пенсійного фонду України; е) призначаються у порядку, передбаченому законодавством. Ще однією важливою рисою пенсій у солідарній системі є їх поділ на: пенсії за віком, пенсії по інвалідності та пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Крім того, ще одним окремим видом таких пенсій є професійні (спеціальні) пенсії [18, с. 248–252]. У контексті проведеної пенсійної реформи (2017 р.) певних змін зазнали окремі види пенсій у солідарній системі. Тому доречним було б їх розглянути.

По-перше, пенсія за віком у солідарній системі є однією із найбільш поширених. Її основне призначення – матеріальне забезпечення осіб, які у зв'язку із досягненням пенсійного віку, не можуть на належному рівні конкурувати на ринку праці (ст. ст. 26-29 Закону № 1058-IV).

Серед основних особливостей пенсії за віком варто виділити: 1) умовами призначення пенсії є такі: досягнення 60 років; наявність страхового стажу 15 р. (до 31.12. 2017 р.); 25 р. (з 01.01. по 31.12.2018 р.); поетапне щорічне збільшення 26-35 р. (з 01.01.2019 р. по 01.01.2028 р.); поетапне збільшення пенсійного віку жінок з 55 до 60 років (які народилися відповідно з 30.09.1956 р. до 31.12. 1961 р.); 2) спеціальні умови призначення з 01.01. 2018 р. за відсутності відповідного страхового стажу: досягнення 63 років; поетапне щорічне збільшення страхового стажу: від 15 до 25 р. (по 31.12.2018 р.); від 16 до 26 р.

(з 01.01. 2019 р. по 31.12.2019 р.); від 17 до 27 р. до, відповідно, від 25 до 35 р. (з 01.01.2020 р. по 31.12.2020 р. до, відповідно, 01.01.2028 р.); 3) спеціальні умови призначення з 01.01. 2019 р. за відсутності відповідного страхового стажу: досягнення 65 років; страховий стаж від 15 до 16 р. (з 01.01. по 31.12.2018 р.); поетапне збільшення страхового стажу від 15–17 р. до, відповідно, 15–25 р. (з 01.01.2020 по 31.12. 2020 р. до, відповідно, 01.01.2028 р.); 4) спеціальні умови призначення з 01.01. 2028 р.: страховий стаж 40 та більше років; 5) визначення розміру пенсії за спеціальною формулою: пенсія становить: заробітна плата помножена на коефіцієнт страхового стажу; 6) максимальний розмір пенсії становить десять прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність (13 730 грн (01.01.2018 р.); 14350 грн (01.07.2018 р.); 14970 грн (01.12.2018 р.); 7) максимальний розмір пенсії до 31.12.2017 р. – 10 740 грн; 8) мінімальний розмір за наявності страхового стажу у чоловіків 35 р., а у жінок 30 р. – це розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність; 9) підвищення розміру пенсії для осіб, які виявили бажання працювати й одержувати пенсію з більш пізнього віку, пенсія за віком призначається з урахуванням страхового стажу на день звернення за призначенням пенсії з підвищенням розміру пенсії за віком, на такий відсоток: на 0,5% – за кожний повний місяць страхового стажу починаючи з місяця, наступного за місяцем досягнення пенсійного віку у разі відстрочення виходу на пенсію на строк до 60 місяців; на 0,75% – за кожний повний місяць страхового стажу починаючи з місяця, наступного за місяцем досягнення пенсійного віку у разі відстрочення виходу на пенсію на строк понад 60 місяців.

Теоретико-правовий аналіз зазначених положень дає змогу констатувати: наявність диференційованих умов щодо пенсійного віку та страхового стажу видаються такими, що мають ускладнений характер та не сприяють ефективності права на пенсію за віком; наявність не досить чітких та прозорих механізмів визначення розміру пенсії за віком; наявність недостатньо обґрунтованої максимальної межі призначеної пенсії за віком; відсутність належної мотивації щодо відкладення моменту виходу на пенсію за віком.

По-друге, призначення пенсії по інвалідності у солідарній системі – матеріальне забезпечення осіб, які у зв'язку із наявністю інвалідності втратили працездатність та не можуть на належному рівні конкурувати на ринку праці (ст. 30-35 Закону № 1058-IV).

Серед основних особливостей пенсії по інвалідності варто виділити такі: 1) умови призначення: встановлення інвалідності (групи інвалідності відповідно до висновку органів медико-соціальної експертизи (далі – МСЕ), що спричинила повну або часткову втрату працездатності; наявність диференційованого страхового стажу: а) для осіб з інвалідністю I групи: від 1 до 10 р. (від 25 до, відповідно, від 54 до 59 років); б) для осіб з інвалідністю II та III груп: від 1 до 14 р. (від 23 до, відповідно, від 56 до 59 років); 2) якщо інвалідність настала в період проходження строкової військової служби або внаслідок поранення, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року за євроінтеграцію та проти режиму Януковича (Революції Гідності), у особи, яка звернулася за медичною допомогою у період з 21 листопада 2013 року по 30 квітня 2014 року, то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від наявності страхового стажу; 3) пенсія залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: особам з інвалідністю I групи – 100 відсотків пенсії за віком; особам з інвалідністю II групи – 90 відсотків пенсії за віком; особам з інвалідністю III групи – 50 відсотків пенсії за віком; 4) пенсія призначається на весь строк встановлення інвалідності; 5) особам з інвалідністю, які досягли пенсійного віку пенсії по інвалідності призначаються довічно; 6) у разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності, а якщо особі встановлено інвалідність нижчої групи, пенсія виплачується за попередньою групою до кінця місяця, в якому змінено групу інвалідності; 7) у разі якщо особа не з'явилася в органи МСЕ на повторний огляд у визначений для цього строк, виплата пенсії по інвалідності зупиняється з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому вона мала з'явитися на повторний огляд; 8) у разі якщо строк повторного огляду МСЕ особою з інвалідністю пропущено з поважних причин або в разі визнання її знову особою з інвалідністю виплата пенсії по інвалідності відновлюється з дня, з якого припинено виплату, до дня повторного огляду, але не більш як за три роки, якщо орган МСЕ визнає її за цей період особою з інвалідністю (якщо під час повторного огляду особи з інвалідністю переведено на іншу групу інвалідності (вищу або нижчу), пенсія за зазначений період випла-

чується за попередньою групою інвалідності); 9) органи МСЕ зобов'язані повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду в порядку, встановленому законодавством, про результати повторного огляду осіб, яким призначена пенсія по інвалідності, та про нез'явлення цих осіб на зазначений огляд.

Теоретико-правовий аналіз зазначених положень дає змогу констатувати: наявність недостатньо обґрунтованих диференційованих умов щодо страхового стажу видаються такими, що мають ускладнений характер та не сприяють ефективності права на пенсію по інвалідності; наявність не досить чітких та прозорих механізмів визначення розміру пенсії по інвалідності; наявність не досить переконливої процедури оскаржень рішень органів МСЕ щодо групи інвалідності органами Пенсійного фонду України; відсутність належних механізмів щодо трактувань зміни групи інвалідності на користь особи з інвалідністю.

По-третє, призначення пенсії у зв'язку з втраченою годувальника у солідарній системі – матеріальне забезпечення осіб, які у зв'язку із втраченою годувальника не мають належних джерел забезпечення достатнього життєвого рівня (ст. ст. 36-39 Закону № 1058-IV).

Серед основних особливостей такої пенсії варто виділити: 1) умовами призначення пенсії є такі: наявність статусу непрацездатного члена сім'ї померлого годувальника; наявність страхового стажу у годувальника (відповідно до стажу для призначення пенсії по інвалідності III групи); у разі смерті годувальника пенсіонера, особи з інвалідністю, особи внаслідок поранення, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року за євроінтеграцію та проти режиму Януковича (Революції Гідності), – незалежно від тривалості страхового стажу; пенсія дітям призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника; батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування; 2) непрацездатними членами сім'ї вважаються: а) чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є особами з інвалідністю або досягли загального пенсійного віку; б) діти (зокрема, діти, які народилися до спливу 10 місяців з дня смерті годувальника) померлого годувальника, які не досягли 18 років

або старші цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до досягнення 18 років; в) діти, які навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх навчальних закладах системи загальної середньої освіти, а також професійно-технічних, вищих навчальних закладах (зокрема, у період між завершенням навчання в одному із зазначених навчальних закладів та вступом до іншого навчального закладу або у період між завершенням навчання за одним освітньо-кваліфікаційним рівнем та продовженням навчання за іншим за умови, що такий період не перевищує чотирьох місяців), – до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, та діти-сироти – до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні; г) чоловік (дружина), а в разі їх відсутності – один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років; 3) до членів сім'ї, які вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника, відносяться непрацездатні особи, якщо вони: були на повному утриманні померлого годувальника; одержували від померлого годувальника допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування; 4) усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми; 5) неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їх усиновлення; 6) пенсія призначається в розмірі: на одного непрацездатного члена сім'ї – 50 відсотків пенсії за віком померлого годувальника; на двох та більше непрацездатних членів сім'ї – 100 відсотків пенсії за віком померлого годувальника, що розподіляється між ними рівними частками; дітям-сиротам пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається, виходячи з розміру пенсії за віком кожного з батьків; 7) пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним, а членам сім'ї, які досягли загального пенсійного віку, – довічно; 8) зміна розміру пенсії або припинення її виплати членам сім'ї здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому склалася обставина, що спричинили зміну розміру або припинення виплати пенсії; 9) на всіх членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, призначається одна спільна пенсія; на вимогу члена сім'ї із загальної суми пенсії виділяється його частка, яка виплачується окремо.

Теоретико-правовий аналіз зазначених положень дає змогу констатувати: відсутність чітко структурованих умов призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника; наявність не досить чітких та прозорих обґрунтувань розміру пенсії на одну непрацездатну особу; відсутність чітких умов виділення частки пенсії.

Ще одним видом пенсій у солідарній системі є професійна (спеціальна) пенсія (пенсія за вислугу років). Призначення професійної (спеціальної) пенсії у солідарній системі – матеріальне забезпечення осіб, які у зв'язку з втратою професійної придатності не можуть продовжувати роботу за певною посадою (професією). Прикладом таких пенсій є пенсії для прокурорів [19]. Слід зауважити, що в умовах сьогодення відбувається процес відміни (скасування) професійних пенсій (наприклад, державним службовцям, науково-педагогічним працівникам тощо) [20, с. 35–39]. З такою тенденцією складно погодитися. Видається доречним переглянути такий підхід та відродити професійні пенсії у важливих сферах суспільного життя.

Висновок. З огляду на вищевикладене основними тенденціями удосконалення законодавчого забезпечення пенсій у солідарній системі є такі: 1) розроблення та затвердження новітньої Концепції пенсійної реформи; 2) розроблення та затвердження Концепції удосконалення солідарної системи пенсійного страхування; 3) підвищення ефективності, дієвості та прозорості умов та підстав призначення пенсій у солідарній системі; 4) розроблення прозорих механізмів обчислення розмірів пенсій; 5) підвищення ефективності, доступності механізмів реалізації та гарантування права на пенсії у солідарній системі; 6) відновлення системи професійних пенсій у суспільно важливих сферах; 7) розроблення, громадські обговорення та затвердження Пенсійного кодексу України як єдиного законодавчого акта у сфері пенсійного забезпечення.

Список літератури:

1. Іншин М.І., Сіроха Д.І. Соціальна держава: сутність і перспективи. Актуальні проблеми соціального права: збірник матеріалів учасників всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2014 р. / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.О. Попелюшка. К.: ПВГОІ «ІР СТ Україна», 2015. С. 17–21.
2. Костюк В.Л. Конституційне право на соціальний захист в умовах сьогодення: науково-правовий аспект. Публічне право. 2015. № 2 (18). С. 252–259.
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV/ Відомості Верховної Ради України. 2003. № 49–51. Ст. 376.
4. Пенсійний фонд назвав кількість пенсіонерів в Україні: URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/378360/pf-nazvav-kilkist-pensioneriv-v-ukrayini>.
5. Уряд схвалив бюджет Пенсійного фонду на 2018 рік URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/01/11/632897>.
6. Про Державний бюджет на 2018 рік: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2246-VIII. / Відомості Верховної Ради України. 2018. № 3–4. Ст.26.
7. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1788-XII. / Відомості Верховної Ради України. 1992. № 3. Ст. 10.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV. / Відомості Верховної Ради України. 2003. № 49–51. Ст. 376.
9. Про заходи законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 8 липня 2011 року № 3668-VI. / Відомості Верховної Ради України. 2012–. № 12–13. Ст. 82.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення: Закон України від 2 березня 2015 року № 213-VIII. / Відомості Верховної Ради України. 2015. № 22. Ст. 145.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 6 грудня 2016 року № 1774-VIII. / Відомості Верховної Ради України. 2017. № 2. Ст. 25.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення пенсій: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2148-VIII. / Відомості Верховної Ради України. 2017. № 40–41. Ст. 383.
13. Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні: монографія / Н.М. Хуторян, М.М. Шумило, М.П. Стандик та ін. К.: Ін Юре, 2012. 540 с.
14. Костюк В.Л. Пенсійне право: проблеми, виклики, становлення. Актуальні проблеми соціального права. Випуск. III. Збірник матеріалів учасників Всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2016 р. / За заг. ред. Костюка В.Л., Мельника В.П. К.: ПВГОІ «ІРСТ Україна», 2017. С. 41–46.
15. Кравчук Т.В. Пенсійне забезпечення у разі втрати годувальника у солідарній пенсійній системі України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05. Одес. нац. юрид. акад. О., 2008. 20 с.
16. Сивак С.М. Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 1999. 17 с.
17. Шумило М.М. Правове регулювання пенсійного забезпечення державних службовців: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05. Одес. нац. юрид. акад. О., 2009. 20 с.
18. Костюк В.Л. Професійні пенсії: проблеми, виклики та перспективи. / Костюк В.Л., Мельник В.П. Сучасні проблеми трудового та пенсійного законодавства: матеріали IV Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Харків, 27 листопада 2015 р.); / за заг. ред. К.Ю. Мельника. МВС України; Харк. ун-т внутр. справ. Х., ХНУВС, 2015. С. 248–252.
19. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. / Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2–3. Ст. 12.
20. Костюк В.Л. Пенсійне забезпечення державних службовців: проблеми, виклики та перспективи. Сфера дії трудового права та права соціального забезпечення: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Харків, 28 жовтня 2016 р.); / за заг. ред. К.Ю. Мельника. МВС України; Харк. ун-т внутр. справ. Х., ХНУВС, 2016. С. 35–39.

ПЕНСИИ В СОЛИДАРНОЙ СИСТЕМЕ ПЕНСИОННОГО СТРАХОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ НОВОЙ РЕФОРМЫ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

В этой научной статье исследуются теоретико-правовые вопросы пенсий в солидарной системе пенсионного страхования. Акцентировано внимание на проблемах функционирования солидарной системы, отмечается важность ее реформирования. Отмечены ключевые проблемы пенсий в солидарной системе пенсионного страхования. Подчеркнуто несовершенство пенсионных реформ и новаций. Проанализированы особенности отдельных видов пенсий в солидарной системе, в частности пенсий по возрасту, по инвалидности, потере кормильца. Подчеркнуто недостаточно конструктивную тенденцию отмены профессиональных пенсий. Подготовлены выводы.

Ключевые слова: пенсионное страхование, солидарная система пенсионного страхования, пенсия, пенсия по возрасту, пенсия по инвалидности, пенсия в связи с потерей кормильца, профессиональная пенсия, концепция пенсионной реформы, пенсионный кодекс.

PENSIONS IN PAY-AS-YOU-GO PENSION INSURANCE SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE LATEST REFORM: THEORETICAL AND LEGAL ASPECT

In this scientific article the theoretical and legal issues concerning pensions in the pay-as-you-go pension insurance systems are researched. A special emphasis is placed on the problems of functioning of the abovementioned system, its reforming is of paramount importance. The key problems of pensions in the pay-as-you-go pension insurance systems are mentioned. The imperfection of pension reforms and innovations is emphasized. The peculiarities of certain types of pensions in the pay-as-you-go pension insurance systems are analyzed, in particular pensions by age, disability pension and breadwinner loss pension. An insufficient constructive tendency towards cancellation of professional pensions was underlined. Conclusions are made.

Key words: pension insurance, pay-as-you-go pension insurance system, pension, old-age pension, disability pension, survivor/benefit pension, professional pension, the concept of pension reform, pension code.